សៀវភៅស្តីពីដំណាំដំឡូងមី

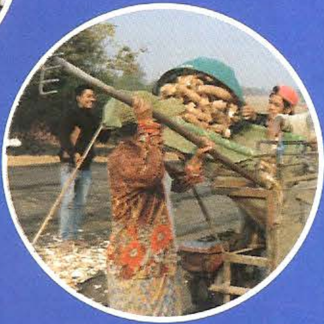

គាំទ្រដោយៈ គម្រោងសហប្រតិបត្តិការត្រីភាគីចិន កម្ពុជា

UNDP លើការបង្កើនផលិតភាពដំណាំដំឡូងមីវគ្គ២

ភ្នំពេញ កម្ពុជា

មិនា 2015

មាតិកា

ជំពូក ១: ទិដ្ឋភាពរួមនៃការផលិត ការកែច្នៃ និងការនាំចេញដំឡូងមី និងផលប៉ះពាល់របស់វាលើបរិស្ថាន 1

១. សេចក្តីផ្តើម 1

២. ស្ថានភាពនៃការដាំដុះ ការកែច្នៃ និងការនាំចេញដំឡូងមីកម្ពុជាបច្ចុប្បន្ន 3

២.១. ស្ថានភាពនៃការផលិតដំឡូងមីនៅកម្ពុជាបច្ចុប្បន្ន 3

២.២. ស្ថានភាពនាំការកែច្នៃដំឡូងមី បច្ចុប្បន្ន 4

២.៣. ទីផ្សារដំឡូងមីក្នុងស្រុក និងសក្តានុពលនាំចេញរបស់វា 6

៣. ឧបសគ្គក្នុងការផលិត ការកែច្នៃ និងការនាំចេញដំឡូងមីកម្ពុជា 7

៣.១. ឧបសគ្គក្នុងការផលិតដំឡូងមី 8

៣.២. ឧបសគ្គក្នុងការកែច្នៃដំឡូងមី 8

៣.៣. ឧបសគ្គក្នុងការនាំចេញដំឡូងមីទៅកាន់ទីផ្សារអន្តរជាតិ 8

៤. ផលប៉ះពាល់ផ្នែកបរិស្ថានពីការផលិត និងការកែច្នៃដំឡូងមី 9

៤.១. ផលប៉ះពាល់ពីការផលិតដំឡូងមី 9

៤.២. ផលប៉ះពាល់ពីការកែច្នៃដំឡូងមី 10

ជំពូក ២: ការកែលម្អការគ្រប់គ្រងផលិតកម្មដំឡូងមី 13

១. ពូជដំឡូងមីដែលគួរដាំដុះនៅកម្ពុជា 13

១.១. សេចក្តីផ្តើម 13

១.២. ដំឡូងមីជាដំណាំមួយបែប 13

១.៣. ពូជដែលគួរដាំដុះ 14

២. ការផលិត និងការរក្សាទុកដើមពូជសម្រាប់ដាំដុះដំឡូងមីដែលមានសុខភាពល្អ 16

២.១. សេចក្តីផ្តើម 16

២.២. ការផលិតដើមពូជសម្រាប់ដាំដុះ 17

២.៣. ការរក្សាទុកដើមពូជសម្រាប់ដាំដុះ 17

៣. ការរៀបចំដី និងគ្រប់គ្រងសំណឹកដី 18

៣.១. សេចក្តីផ្តើម 18

៣.២. ការរៀបចំដី 18

៣.៣. ការរៀបចំរងដាំដំឡូងមី 19

៣.៤. ការគ្រប់គ្រងសំណឹកដី 20

៤. ការដាំដុះ ការសម្អាតរុក្ខជាតិចង្រៃ និងការប្រមូលផលដំឡូងមី 21

៤.១. សេចក្តីផ្តើម 21

៤.២. ការដាំដុះ 21

៤.៣. ការកម្ចាត់រុក្ខជាតិចង្រៃ 22

៤.៤. ការប្រមូលផល និងការរក្សាទុកផលដំណាំ 33

ម.ព.ឯ.ក AIDOC
Code: 107-011
Date:
Donated by:

៥. ការគ្រប់គ្រងសារធាតុចិញ្ចឹមចម្រុះក្នុងផលិតកម្មដំឡូងមី 24
៥.១. សេចក្តីផ្តើម 24
៥.២. ប្រភេទជី 24
៦. ប្រព័ន្ធដាំដំណាំឆ្លាស់នឹងដំឡូងមី 26
៦.១. សេចក្តីផ្តើម 26
៦.២. ប្រភេទនៃប្រព័ន្ធដាំដុះដំឡូងមីឆ្លាស់ (សូមមើលរូប II-៦.១) 26
៦.៣. គុណសម្បត្តិ និងគុណវិបត្តិ 27
៦.៤. ការជ្រើសរើសការដាំដំណាំឆ្លាស់សមស្របបំផុតសម្រាប់ដំឡូងមី 28
៦.៥. ការកែលម្អក្នុងប្រព័ន្ធដាំដុះដំឡូងមីឆ្លាស់ 29
៧. សត្វចង្រៃ និងជំងឺសំខាន់ៗនៅក្នុងផលិតកម្មដំឡូងមី និងការគ្រប់គ្រងវា 31
៧.១. សេចក្តីផ្តើម 31
៧.២. ការគ្រប់គ្រងសត្វល្អិតសំខាន់ៗ 31
៧.៣. ការគ្រប់គ្រងជំងឺសំខាន់ៗ 34
៨. ការបង្កើនផលិតភាពដំឡូងមីតាមរយៈការស្រាវជ្រាវដោយមានការចូលរួមពីកសិករ 37
៨.១. សេចក្តីផ្តើម 37
៨.២. ការស្រាវជ្រាវដែលមានការចូលរួមពីកសិករ (រូប.II-៨.១) 37

ជំពូកទី ៣៖ ការប្រើប្រាស់ដំឡូងមីនៅកសិដ្ឋាន ការកែច្នៃដំឡូងមី និងការនាំចេញ 39
១. សារធាតុចិញ្ចឹមរបស់ដំឡូងមី និងការប្រើប្រាស់មើមដំឡូងមី សម្រាប់ជាចំណីអាហារ និងផលិតផលឧស្សាហកម្ម 39
១.១. សេចក្តីផ្តើម 39
១.២. សារធាតុចិញ្ចឹមរបស់ស្លឹកដំឡូងមី 39
១.៣. សារធាតុអាហារ របស់ឫសដំឡូងមី 40
១.៤. សារធាតុប្រឆាំងសារជាតិចិញ្ចឹមនៅក្នុងដំឡូងមី 44
១.៥. ការប្រើប្រាស់ដំឡូងមីក្នុងផ្នែកចំណីអាហារ និងឧស្សាហកម្ម 45
២. ការប្រើប្រាស់ស្លឹក និងមើមដំឡូងមីសម្រាប់ផលិតកម្មសត្វ 46
២.១. សេចក្តីផ្តើម 46
២.២. ការប្រើប្រាស់ស្លឹកដំឡូងមី 46
២.៣. ការប្រើប្រាស់មើមដំឡូងមី 48
៣. សង្វាក់ផលិតកម្មមី/គុយទាវ និងសាគូ 49
៣.១. សេចក្តីផ្តើម 49
៣.២. ការកែច្នៃមី/គុយទាវ 49
៣.៣. ការកែច្នៃសាគូ 51
៤. សង្វាក់ផលិតកម្មម្សៅដំឡូងមីសើម 54
៤.១. សេចក្តីណែនាំ 54
៤.២. ការកែច្នៃម្សៅដំឡូងមីសើម 54

៥. ការរក្សាទុក និងលក្ខខណ្ឌរក្សាទុកសម្រាប់ផលិតផលដំឡូងមី 56
៥.១. សេចក្តីណែនាំ 56
៥.២. កត្តាដែលប៉ះពាល់ដល់គុណភាពផលិតផលដំឡូងមី 57
៥.៣. លក្ខខណ្ឌការរក្សាទុក 58
៦. សំណល់ និងការគ្រប់គ្រងកាកសំណល់ក្នុងផលិតកម្មកែច្នៃដំឡូងមី (សហគ្រាសខ្នាតមធ្យម និងខ្នាតធំ) 59
៦.១. សេចក្តីណែនាំ 59
៦.២. ប្រភេទនៃសំណល់ 59
៦.៣. ផលប៉ះពាល់នៃកាកសំណល់នៃការកែច្នៃដំឡូងមីទៅលើបរិស្ថាន 61
៦.៤. ការប្រើប្រាស់សំណល់ និងគ្រប់គ្រងសំណល់ 64
៧. ការវាយតម្លៃទីផ្សារដំឡូងមី និងការអភិវឌ្ឍសម្រាប់អ្នកដាំ និងអ្នកកែច្នៃដំឡូងមី 63
៧.១. សេចក្តីណែនាំ 63
៧.២. ការដាក់លក់លើទីផ្សារ និងចង្វាក់ទីផ្សារ 63
៨. ការកំណត់ស្តង់ដាគុណភាពផលិតផលដំឡូងមីទៅកាន់ទីផ្សារអន្តរជាតិរួមទាំងទីផ្សារប្រទេសចិន 67
៨.១. សេចក្តីផ្តើម 67
៨.២. ស្តង់ដាអន្តរជាតិ ស្តីពីដំឡូងមី និងផលិតផលដំឡូងមី (CODEX STAN ១៧៦-១៩៩៥: ស្តង់ដា Codex សម្រាប់ម្សៅមី) 68
៨.៣. ស្តង់ដាររបស់កម្ពុជាសម្រាប់ដំឡូងមី និងផលិតផលដំឡូងមី 70
៨.៤. ស្តង់ដាររបស់ចិនសម្រាប់ដំឡូងមី និងផលិតផលដំឡូងមី 72
៨.៤. ស្តង់ដារប្រទេសថៃសម្រាប់ដំឡូងមី និងផលិតផលដំឡូងមី (TIS ៥២-២៥១៦ (១៩៧៣) ស្តង់ដារប្រទេសថៃសម្រាប់ផលិតផលម្សៅ) 73
៩. បទប្បញ្ញត្តិក្នុងការនាំចេញផលិតផលដំឡូងមី និងភូតគាមអនាម័យ និងបញ្ញត្តិក្នុងការនាំចេញដែលកំណត់ដោយប្រទេសចិន 75
៩.១. សេចក្តីផ្តើម 75
៩.២. នីតិវិធីត្រួតពិនិត្យភូតគាមអនាម័យ 76
៩.៣. និតិវិធីក្នុងការនាំចេញដំឡូងមីក្រៀមទៅកាន់ប្រទេសចិន 77
១០. នីតិវិធី និងឯកសារចាំបាច់សម្រាប់ការនាំចេញដំឡូងមីប្រទេសកម្ពុជាទៅកាន់ទីផ្សារប្រទេសចិន 79
១០.១. សេចក្តីផ្តើម 79
១០.២. កិច្ចសន្យាលក់ និងលក្ខខណ្ឌធ្វើពាណិជ្ជកម្ម 80
១០.៣. នីតិវិធីនាំចេញ 80
១០.៤. ការដាក់ពាក្យសុំវិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់ប្រភពដើមទំនិញ (CO) ដើម្បីនាំចេញទៅកាន់ប្រទេសចិន 85

ជំពូក ១:

និន្នាការរួមនៃការផលិត ការកែច្នៃ និងការនាំចេញដំឡូងមី និងផលប៉ះពាល់របស់វាលើបរិស្ថាន

១. សេចក្ដីផ្ដើម

ដំឡូងមី (Manihot esculenta Crantz) គឺជាផលិតកម្មដំណាំធំជាងគេលំដាប់ទីពីរនៅកម្ពុជា បន្ទាប់ពីស្រូវ។ ដំឡូងមីភាគច្រើនដាំដុះដោយកសិករខ្នាតតូចសម្រាប់ជាអាហារបន្ថែមលើអង្ករជា អាហារប្រចាំថ្ងៃសម្រាប់ជាចំណីសត្វ និងសម្រាប់ទាញយកម្សៅពីមើមរបស់វា ប៉ុន្តែ ជាចម្បងក៏សម្រាប់នាំចេញជាមើមស្រស់ទៅកាន់ទីផ្សារអន្តរជាតិផងដែរ។ មើមដំឡូងមីភាគច្រើនដែលផលិតនៅប្រទេសនេះ ត្រូវនាំចេញតាមរយៈប្រទេសថៃ ឬវៀតណាម ហើយមានតែមួយភាគតូចប៉ុណ្ណោះ ត្រូវបានកែច្នៃក្នុងរោងចក្រខ្នាតតូចតាមមូលដ្ឋានក្នុងប្រទេស។ ឧបសគ្គរាំងដល់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មដោយផ្ទាល់នូវដំឡូងមីកម្ពុជាជាមួយទីផ្សារអន្តរជាតិមានលក្ខណៈស្មុគស្មាញ និងមិនសូវមានលទ្ធភាពអាចដោះស្រាយបានទាំងអស់តែម្ដងបានឡើយ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ពាណិជ្ជករ និងអ្នកកែច្នៃកម្ពុជា សំខាន់ គឺត្រូវយល់ដឹងអំពីស្តង់ដារគុណភាព ដែលគេ ទាមទារ និងត្រូវយល់ដឹងអំពីរបៀបកែលម្អផលិតផលក្នុងស្រុក មុននឹងឈានទៅកាន់ទីផ្សារអន្តរជាតិ តាមរយៈយីហោរបស់ខ្លួនផ្ទាល់។

សម្រាប់រយៈពេល១០ឆ្នាំចុងក្រោយនេះ ផ្ទៃដីផលិតដំឡូងមី នៅកម្ពុជា បានពង្រីកយ៉ាងទូលំទូលាយ ពីមិនដល់៣០ពាន់ហិកតា នៅឆ្នាំ២០០៤ ឡើងដល់កំពូលនៅឆ្នាំ២០១១ ចំនួនជាង៤០០ពាន់ហិកតា (MAFF, ២០០៥-២០១៣)។ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ជាមួយនឹងវិភាគទានដ៏ធំដែលដំឡូងមីអាចផ្ដល់ដល់ចំណូលគ្រួសាររបស់កសិករក្រីក្រ ព្រមទាំងសេដ្ឋកិច្ចប្រទេសនោះ ការដាំដំឡូងមី ជាទូទៅ គេជឿថា វាមានផលអវិជ្ជមានចំពោះបរិស្ថាន។ គេតែងតែបានសន្មតថា ការផលិតដំឡូងមី អាចបង្កឱ្យមានសំណឹកដី ដោយសារវាស៊ីសារធាតុចិញ្ចឹមច្រើនពេក នាំឱ្យខូចសារជាតិចិញ្ចឹមក្នុងដី ឬដោយបង្កឱ្យមាន សំណឹកដីនៅពេលគេដាំវានៅទីចំណោត។

ការអង្កេតមួយធ្វើឡើងដោយក្រុមអ្នកសិក្សាមួយមកពីសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទកសិកម្ម បានបង្ហាញឱ្យឃើញនូវនិន្នាការធ្លាក់ចុះទិន្នផលផលិតកម្មដំឡូងមី នៅខេត្តផលិតដំឡូងមីសំខាន់ៗពីរ ពោលគឺ កំពង់ចាម និងប៉ៃលិន។ យោងតាមការសិក្សានោះ ហេតុផលសំខាន់ៗបំផុត នាំឱ្យធ្លាក់ចុះ ទិន្នផល រួមមានជាការចុះថយជីជាតិដី ការរាតត្បាតនៃសត្វចង្រៃ និងជំងឺ ព្រមទាំង ការប្រើប្រាស់ដើមពូជសម្រាប់ដាំដុះមិនល្អជាដើម។ ជាធម្មតា ដំឡូងមីត្រូវគេដាំដុះនៅតំបន់ខ្ពង់រាបសម្បូណ៌ជីជាតិ នៃស្រុកកំពង់សៀម អូររាំងឪ និងឡាបានសៀក (ម៉ែន សារុំ និង ឆ្នាំ២០១៤) ដោយពុំបាច់ដាក់ជីបន្ថែមឡើយ។ ដោយកង្វះការដាក់ ជំនួសមកវិញនូវសារធាតុចិញ្ចឹម ជាពិសេស ក្នុងករណីដំឡូងមី ដែលត្រូវបានគេដាំដុះឥតឈប់ឈរ នៅតំបន់ដដែលៗ ជាច្រើនឆ្នាំនោះ ជីជាតិដីក៏ថយចុះ នាំឱ្យទិន្នផលមើមដំឡូងមីថយចុះដែរ។ ដូច្នេះ ការថយចុះទិន្នផលដែលបានរាយការណ៍មកនោះ អាចបណ្ដាលមកពីការបង្កបង្កើនផលហួសកម្រិត លើធនធានដី ដោយពុំបានផ្ដល់ត្រឡប់ទៅវិញនូវសារធាតុចិញ្ចឹម ដែលផលដំណាំបានស្រូបយក ដូចដែលលោក Howeler បានរាយការណ៍ (២០១២)។

សំណឹកដី ក៏ជាកង្វល់ដ៏ធំមួយដែរ ជាពិសេសនៅពេលមានការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ដែលមានដង់ស៊ីតេភ្លៀងខ្ពស់ នៅតំបន់នោះ ជាពិសេស នៅតំបន់ផលិតដំឡូងមីដែលមានស្ថានភាពចោត។ តាមរបាយការណ៍ថា ទោះបីជាជាងហាសិបភាគរយនៃផលិតកម្មដំឡូងមី ត្រូវធ្វើឡើងនៅលើដីចោត ក៏ដោយកសិករភាគច្រើនបំផុត បានភ្ជួរដីចុះឡើងនៅលើដីចំណោតនោះ។ ការធ្វើដូច្នេះ អាចមានផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមានលើដី ដោយសារវាធ្វើឱ្យដីងាយនឹងបាក់ សឹកជាពិសេស ប្រសិនបើមានភ្លៀងធ្លាក់ខ្លាំង (Howeler, ២០១២)។ ដូច្នេះ ការគ្រប់គ្រងដំណាំមិនល្អនេះ អាច

នឹងបង្កើនល្បឿនសំណឹកដី នៅតំបន់នេះ ប្រសិនបើស្ថានភាពដំរីខាននេះ មិនត្រូវបានកែលម្អឱ្យបានទាន់ពេលវេលាទេនោះ។

ឧស្សាហកម្មដំឡូងមីកម្ពុជា ស្ទើរតែពឹងផ្អែកទាំងស្រុងលើទីផ្សារតាមព្រំដែនជាមួយប្រទេសថៃ និងវៀតណាម ដែលមានតួនាទីជាអ្នកទំនាក់ទំនងពាណិជ្ជកម្មរវាងកម្ពុជា និងទីផ្សារអន្តរជាតិ និង/ឬទីផ្សារចិន។ ដូច្នេះ អតិផរណានៃតម្រូវការដំឡូងមីនៅទីផ្សារចិន អាចមានឥទ្ធិពលយ៉ាងខ្លាំង ចំពោះផលិតកម្មដំឡូងមីរបស់កម្ពុជា តាមរយៈទីផ្សារតាមព្រំដែនទាំងពីរនេះ។ ហេតុផលដែលនាំឱ្យមានកង្វះខាតពាណិជ្ជកម្មដោយផ្ទាល់រវាងឧស្សាហកម្មដំឡូងមីកម្ពុជា នឹងពាណិជ្ជករអន្តរជាតិដូចជាទីផ្សារចិនជាដើមអាចមានច្រើនប៉ុន្តែ ហេតុផលដែលផលិតផលមានស្តង់ដារគុណភាពអន់ ភាពស្មុកស្មាញនៃនីតិវិធីនាំចេញ និងការយល់ដឹងរបស់ផ្នែកកែច្នៃក្នុងស្រុក អំពីនីតិវិធីទាំងនេះ គឺជាហេតុផលសំខាន់ៗបំផុត។

ដូចគ្នានេះដែរ ការកែច្នៃដំឡូងមី បង្កឱ្យមានជាសំណល់ក្នុងបរិមាណដ៏ច្រើនជារៀងរាល់ឆ្នាំ ហើយប្រសិនបើមិនបានគ្រប់គ្រងឱ្យបានត្រឹមត្រូវទេនោះ សំណល់ទាំងនេះអាចបណ្តាលឱ្យមានការបំពុលយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរចំពោះបរិស្ថាន និងជីវិតមនុស្ស។ សំណល់មានពីរប្រភេទ ពោលគឺសំណល់រឹង និងសំណល់រាវ។ សំណល់រឹងដែលមានអង្គធាតុសរីរាង្គខ្ពស់ និងសារធាតុពុលដែលអាចជាការគំរាម កំហែងដល់បរិស្ថាននោះ អាចជាម្សៅដែលមិនអាចយកមកប្រើវិញបាន សម្បកដំឡូងមី និងកំទេចកំទីដី/ដើមដំឡូងមី ចំណែកឯ សំណល់ដំឡូងមីរាវវិញ អាចបង្កឡើងដោយការលាងសម្អាត និងការបកសម្បកមើមដំឡូងមី ដែលជាទូទៅមានផ្ទុកសារធាតុងាប់ជាច្រើន ហើយសំណល់ទីពីរ បង្កឡើងដោយការបង្ហូរធុងពង្រងម្សៅ។ គេបានទទួលស្គាល់យ៉ាងច្បាស់ថា សំណល់រឹង និងសំណល់រាវ មានឥទ្ធិពលមិនល្អខ្លាំងចំពោះបរិស្ថាន និងជីវិតមនុស្ស។ ប៉ុន្តែ បើគ្រប់គ្រងបានល្អ សំណល់ទាំងនេះ អាចមានប្រយោជន៍យ៉ាងច្រើន។

ឧបសគ្គពីរដែលរារាំងដល់ការអភិវឌ្ឍការគ្រប់គ្រងសំណល់ឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ នៅតាមរោងចក្រកែច្នៃដំឡូងមី ពោលគឺ កង្វះខាតព័ត៌មានអំពីបច្ចេកវិទ្យាដែលទើបអភិវឌ្ឍថ្មីរបស់ រោងចក្រ និងមូលនិធិសម្រាប់គាំទ្រដល់ការអភិវឌ្ឍបច្ចេកវិទ្យា។

ផ្អែកតាមស្ថានភាព ដែលបានរៀបរាប់ខាងលើនេះ ផលិតកម្មប្រកបដោនិរន្តរភាព ការដាំដុះ និងការកែច្នៃដំឡូងមី ជាពិសេសចំពោះកសិករខ្នាតតូច អាចប្រព្រឹត្តទៅបាន លុះត្រាតែកត្តាមិនល្អទាំង ប៉ុន្មានដែលមានលើកមកនេះ ត្រូវបានជំនះប្រកបដោយជោគជ័យ ពោលគឺឱ្យតែមានចំណេះដឹងផ្នែកបច្ចេកទេស អភិក្រមមួយត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយ ហើយចំណេះដឹងត្រូវបានចែករំលែកក្នុងចំណោម កសិករដំឡូងមី អ្នកកែច្នៃ និងអ្នកនាំចេញ។

យោងតាមបញ្ហាដែលបានពោលខាងលើ និងតាមអនុសាសន៍របស់ Aye et al (របាយការណ៍ ប៉ាន់ប្រមាណតម្រូវការគម្រោង ឆ្នាំ២០១៤) ដើម្បីកែលម្អផលិតភាពប្រកបដោយនិរន្តរភាពសម្រាប់ កសិដ្ឋានផលិតដំឡូងមីក្នុងស្រុក ដើម្បីឱ្យមានការគ្រប់គ្រងសំណល់ពីកែច្នៃដំឡូងមីប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងសុវត្ថិភាព និងដើម្បីឆ្លើយតបចំពោះលក្ខខណ្ឌនាំចេញទៅកាន់ទីផ្សារប្រទេសចិន គួរមានការបណ្តុះបណ្តាលបីប្រភេទដូចខាងក្រោមនេះ៖

- ការបណ្តុះបណ្តាលគ្រូបង្គោល (Training of Trainers-ToT)៖ អ្នកចូលរួម ToT នេះ គួរតែជា បុគ្គលិកផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម ដែលមានប្រវត្តិ និងបទពិសោធន៍ក្នុងការផលិត/កែច្នៃដំឡូងមី។
- ការបណ្តុះបណ្តាលសម្រាប់កសិករ៖ អ្នកចូលរួមការបណ្តុះបណ្តាលនេះ គួរតែជាកសិករដាំដុះដំឡូងមី។
- ការបណ្តុះបណ្តាលអ្នកកែច្នៃ/អ្នកនាំចេញ៖ ការបណ្តុះបណ្តាលនេះ គឺសម្រាប់អ្នកកែច្នៃខ្នាតធំ និងអ្នកនាំចេញ ដែលទាមទារឱ្យយល់ដឹងអំពីការគ្រប់គ្រងសំណល់ពីការកែច្នៃដំឡូងមី និងអំពីស្តង់ដារគុណភាពផលិតផលដំឡូងមី ទាំងសម្រាប់ទីផ្សារអន្តរជាតិ ទាំងទីផ្សារប្រទេសចិន។

២. ស្ថានភាពនៃការដាំដុះ ការកែច្នៃ និងការនាំចេញ ដំឡូងមីកម្ពុជាបច្ចុប្បន្ន

២.១. ស្ថានភាពនៃការផលិតដំឡូងមីនៅកម្ពុជាបច្ចុប្បន្ន

តាមប្រពៃណី ដំឡូងមី គ្រាន់តែជាដំណាំបន្ទាប់បន្សំប៉ុណ្ណោះដែលភាគច្រើនកសិករដាំដុះនៅខាងក្រោយផ្ទះ សម្រាប់ការបរិភោគជាលក្ខណៈគ្រួសារប៉ុណ្ណោះ។ ប៉ុន្តែស្ថានភាពនេះ បានផ្លាស់ប្តូរ យ៉ាងខ្លាំងក្នុងរយៈពេល៥ឆ្នាំចុងក្រោយនេះ ដោយសារដំណាំនេះ បានក្លាយជាដំណាំធំលំដាប់ទីពីរ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា គិតទាំងផ្ទៃដីដាំដុះ ទាំងបរិមាណផលិតកម្ម (តារាង ១.២.១)។ ផ្ទៃដីដាំដំឡូងមី បានកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំង ពីតិចជាង២៦.០០០ហិកតា នៅឆ្នាំ២០០៣ ឈានដល់ជិត ៤០០.០០០ហិកតា នៅឆ្នាំ២០១១ តែបានធ្លាក់ចុះបន្តិចមកត្រឹមប្រមាណជា៣២០.០០០ហិកតា នៅឆ្នាំ២០១២ ហើយបាន កើនឡើងម្តងទៀត នៅឆ្នាំ២០១២ ដល់ប្រមាណជា៤២១.០០០ហិកតា នៅឆ្នាំ ២០១៣ (តារាង ២.១.១)។ ស្របពេលនឹងការរពង្រីកយ៉ាងឆាប់រហ័សនៃផ្ទៃដីផលិតកម្ម ទិន្នផលមធ្យមទូទាំងប្រទេស សម្រាប់ដំឡូងមីក៏បានកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងផងដែរ ប៉ុន្តែ មានការធ្លាក់ចុះទិន្នផលជាបណ្តើរៗ នៅឆ្នាំបន្តបន្ទាប់មកទៀត។ ស្ថានភាពនេះ នាំឱ្យមានកំណើនយ៉ាងខ្លាំងក្នុងផលិតកម្មដំឡូងមីសរុប ពីប្រមាណជា០,៣៣លានតោន នៅឆ្នាំ២០០៣ ដល់ជិត ៨លានតោននៅឆ្នាំ២០១៣ (តារាង២.២.១)។

ការពង្រីកផ្ទៃដីដាំដុះដំឡូងមី ប្រហែលជាបណ្តាលមកពីតម្រូវការម្សៅដំឡូងមីកាន់តែកើនឡើងសម្រាប់ការផលិតសារធាតុអេតាណុល ដោយទីផ្សារអន្តរជាតិ ជាពិសេសទីផ្សារចិន (Aye et al, ២០១៤)។

តារាង១.២.១ ផលិតកម្មដំណាំ (គិតជា%) ក្នុងផ្ទៃដីកសិកម្ម កម្ពុជា ពីឆ្នាំ ២០១០-២០១៣[១)]

លំដាប់	ដំណាំ	២០១០		២០១១		២០១២		២០១៣	
		ហាត	%	ហាត	%	ហាត	%	ហាត	%
១	ស្រូវ	២ ៧៩៥ ៨៩២	៧៩.៥១	២ ៩៦៨ ៥២៩	៧៧.៦០	៣ ០០៧ ៥៤៥	៧៦.៧១	៣ ០៥២ ៤២០	៧៦.៤៤
២	ពោត	២០៥ ០៧០	៥.៨៣	១៧៤ ២៥៧	៤.៥៦	២១៦ ៣៣០	៥.៥២	២៣៩ ៧៤៨	៦.០០
៣	ដំឡូងមី	១៩០ ៥២៥	៥.៤២	៣៩១ ៧១៤	១០.២៤	៣៦១ ៨៥៤	៩.២៣	៤២១ ៣៧៥	១០.៥៥
៤	សណ្តែកសៀង	១០១ ៩០៤	២.៩០	៧០ ៥៨៤	១.៨៥	៧១ ៣៣៧	១.៨២	៨០ ៦៨៨	២.០២
៥	សណ្តែកបាយ	៦៦ ២៦៥	១.៨៨	៦៨ ១១១	១.៧៨	៦៦ ៨៥០	១.៧១	៥៤ ៣១២	១.៣៦
៦	បន្លែ	៤៩ ៨៧៣	១.៤២	៥៣ ៧៥៧	១.៤១	៧៦ ៤៩៥	១.៩៥	៥២ ៤៤៩	១.៣១
៧	ផ្សេងៗ[2)]	១០៦ ៦៩០	៣.០៣	៩៨ ៣៥៤	២.៥៧	១២០ ០១៧	៣.០៦	៩២ ៤៥៦	២.៣២
ផ្ទៃដីផលិតសរុប		៣ ៥១៦ ២១៩	១០០	៣ ៨២៥ ៣០៦	១០០	៣ ៩២០ ៤២៨	១០០	៣ ៩៩៣ ៤៤៨	100

១) តាមរបាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំរបស់ MAFF ២០១១ ២០១២ ២០១៣ ២០១៤

២) រួមមាន សណ្តែកដី អំពៅ ដំឡូងឈ្វា ល្ង ក្រចៅ និងថ្នាំជក់។

គេមានជំនឿថា ការពង្រីកយ៉ាងខ្លាំងនៃការផលិតដំឡូងមី ពីតិចជាង ៣០ ពាន់ហិកតា នៅឆ្នាំ២០០៤ ទៅដល់ជាង៤០០ពាន់ហិកតា នៅឆ្នាំ២០១៣ (ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ (MAFF), ២០០៥-២០១៣) មានទំនាក់ទំនងដោយ ផ្ទាល់ទៅនឹងការបំផ្លិចបំផ្លាញព្រៃឈើ។ ចំណុចនេះ មិនត្រូវបានគាំទ្រដោយ លោក ម៉ែន សារុំ និងក្រុមរបស់គាត់នៅឆ្នាំ ២០១៤)ទេដោយលោកលើកហេតុផលថាការពង្រីកការផលិតដំឡូងមី នៅខេត្តកំពង់ចាម និងប៉ៃលិន គឺច្បាស់បណ្ដាលមកពីការផ្លាស់ប្ដូរប្រព័ន្ធដាំដុះ ដោយកសិករផ្ដល់អាទិភាព ផ្អែកតាមតម្រូវការទីផ្សារ និងលទ្ធផលនៃផលិតភាពដំណាំ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ វាអាចថា ព្រៃត្រូវបានគេកាប់ឆ្ការរួចស្រេចទៅហើយសម្រាប់ផលិតដំណាំផ្សេងៗទៀត ដូចជា ពោតជាដើម មុននឹងត្រូវបង្វែរទៅជាដំណាំដំឡូងមី (លោក ម៉ែន សារុំ និងក្រុមរបស់គាត់នៅឆ្នាំ២០១៤)។

២.២. ស្ថានភាពនាំការកែច្នៃដំឡូងមី បច្ចុប្បន្ន

មានរោងចក្រកែច្នៃដំឡូងមីបីប្រភេទនៅកម្ពុជា។ រួមមានការកែច្នៃចំណិតក្រៀមឬស្ងួត ម្សៅដំឡូងមីស្ងួត និងម្សៅដំឡូងមីសើម។ រោងចក្រកែច្នៃទាំងនោះមានលក្ខណៈខ្នាតតូច មានសមត្ថភាពផលិតទាប និងមានហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធកែច្នៃ និងគ្រប់គ្រងសំណល់ទន់ខ្សោយ។ រោងចក្រទាំងនេះ ជាទូទៅ បង្កឱ្យមានសំណល់រឹង និងរាវ ក្នុងបរិមាណយ៉ាងច្រើន ដែលអាចមានប៉ះពាល់អវិជ្ជមាន ចំពោះបរិស្ថាន និងសុខភាពមនុស្ស។

តាមរយៈសំណល់រាវ និងសំណល់រឹង ដែលមានក្លិនស្អុយអាក្រក់នោះ បង្កឱ្យមានបរិស្ថាន មិនល្អប្រសើរចំពោះសហគមន៍កសិកម្មដែលរស់នៅជិតៗនោះទេ។ ជាងនេះទៅទៀត សម្រស់ និង សោភណភាពរបស់បរិស្ថាន ក៏ត្រូវប៉ះពាល់ដោយសារការកែច្នៃដំឡូងមីដែរ ប្រសិនបើ មិនត្រូវបាន គ្រប់គ្រងឱ្យបានត្រឹមត្រូវទេនោះ។ អ្នកគ្រប់គ្រងការកែច្នៃដំឡូងមីភាគច្រើនទទួលស្គាល់បញ្ហាដែល កំពុងកើតឡើងពីសំណល់នៃការកែច្នៃដំឡូងមីរបស់ខ្លួន ហេតុដូច្នេះហើយបានជារោងចក្រកែច្នៃភាគច្រើនបានសាងសង់រចនាសម្ព័ន្ធគ្រប់គ្រងសំណល់របស់ខ្លួនផ្ទាល់។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ វាហាក់ដូចជាបង្ហាញថា រចនាសម្ព័ន្ធភាគច្រើនបំផុត មិនបានអនុវត្តតាមលក្ខណៈបច្ចេកទេសទេ ដូច្នេះ វានៅតែបង្កឱ្យមានសំណល់ជាបរិមាណយ៉ាងច្រើន ទាំងរឹង ទាំងរាវ ហើយងាយនឹងទទួលរងទឹកជំនន់ នៅ រដូវវស្សាទៀតផង។

គេបានដឹងថា មានបច្ចេកវិទ្យាគ្រប់គ្រងសំណល់ដែលទើបតែបង្កើតឡើងថ្មីៗ ដែលអាចរកបាន នៅកម្ពុជា ប៉ុន្តែ បច្ចេកវិទ្យាទាំងនោះ មានលក្ខណៈសមស្របសម្រាប់រោងចក្រកែច្នៃខ្នាតធំ ជាងខ្នាតតូច និងមធ្យម ដែលកំពុងតែមានការលំបាកក្នុងការរក្សាឱ្យអាជីវកម្មរបស់ខ្លួនមានដំណើរការទៅមុខ។ កង្វះខាតលទ្ធភាពទទួលបានបច្ចេកវិទ្យាថ្មីទាំងនេះ និងកង្វះខាតការគាំទ្រផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ ត្រូវបានចាត់ ទុកជាឧបសគ្គរារាំងជាចម្បងៗ ចំពោះការអភិវឌ្ឍឧស្សាហកម្មកែច្នៃដំឡូងមីដែលមានមេត្រីភាពចំពោះបរិស្ថាន។

កន្លែងសម្ងួត និងកន្លែងស្ដុកដំឡូងល្អ ពិតជាមានសារៈសំខាន់ណាស់ ក្នុងការរក្សាសីតុណ្ហភាពឱ្យបានត្រឹមត្រូវ និងសំណើមឱ្យបានសមស្រប ហើយជាមួយគ្នានេះដែរកន្លែងស្ដុកដំឡូង គួរសាងសង់តាមរបៀបមួយដែលការពារពីធូលីដីសត្វល្អិតនិងកត្តាជីវសាស្ត្រដទៃទៀតដែលអាចប៉ះពាល់ដល់គុណភាពនៃផលិតផលដំឡូងមីដែលបានស្ដុកទុក។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយលក្ខខណ្ឌនេះ មិនទាន់ត្រូវបានបំពេញដោយរោងចក្រកែច្នៃ ជាច្រើននៅឡើយទេ។ គេបានសង្កេតឃើញថា រោងចក្រកែច្នៃដំឡូងមីភាគច្រើនបំផុត នៅខ្វះខាតកន្លែងសម្ងួត និងកន្លែងស្ដុកដំឡូងត្រឹមត្រូវ សម្រាប់កែច្នៃដំឡូងមី ហើយនៅតែជាបញ្ហាដ៏ធំចំពោះឧស្សាហកម្មដំឡូងមីនៅកម្ពុជា។ ជាក់ស្ដែង ពាក់ព័ន្ធនឹង កន្លែងស្ដុកម្សៅស្ងួត សម្រាប់អ្នកកែច្នៃភាគច្រើនគឺនៅកណ្ដាលវាលមានចរន្តខ្យល់បក់ខ្លាំង និងមានជញ្ជាំងការពារការស្អុយរលួយឬសត្វល្អិតមិនសូវល្អ។ នៅកន្លែងវេចខ្ចប់ធូលីនិងទឹកម្សៅមីអាចនៅលាយឡំគ្នា ដែលបង្កឱ្យមានភាពមិនបរិសុទ្ធកម្រិតខ្ពស់របស់ម្សៅ(រូប១.២.១)។ ឧទាហរណ៍មួយទៀតនោះ គឺ រូប ១.២.២ផលិតផលសាគូនិងសារាយត្រូវវេចខ្ចប់ដោយបាវប្លាស្ទិកប៉ូលីទីឡែន មានទម្ងន់ ១០-២០ គ.ក្រ ក្នុង១បាវ ផលិតផលនេះ មិនស្ថិតក្នុងបរិស្ថានល្អទេ

មុនពេលវេចខ្ចប់ ដែលអាចឆ្លងមេរោគរួចទៅហើយ មុននឹងវាត្រូវបានវេចខ្ចប់។ បាវប្លាស្ទិក ត្រូវទុកឱ្យនៅចំហ ឬមិន បានបិទឱ្យជិត បណ្ដាលឱ្យធូលី និង/ឬសារធាតុពីខាងក្រៅចូលយ៉ាងងាយ។ ស្ថានភាពនេះក៏បង្កជា កង្វល់មួយទៀតអំពីគុណភាព អនាម័យ និងជីវិតនៅក្នុងធ្នើហាងលក់របស់ផលិតផលអំពី សម្ភារៈវេចខ្ចប់ ដើម្បីរក្សាទុក/ដឹកជញ្ជូនផលិតផលដំឡូងមីដែលកែច្នៃហើយ ទៅកាន់ទីផ្សារផងដែរ។ ចំណុចមួយទៀត គឺគ្មានស្លាកសម្គាល់ ឬព័ត៌មានអំពីផលិតផល។

រូបភាពទី ១-២.១: ទីកន្លែងវេចខ្ចប់ និងរក្សាទុកម្សៅស្ងួតនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា

រូបភាពទី ១-២.២: ការវេចខ្ចប់ និងរក្សាទុកផលិតផលសាគូ និងសារាយនៅខេត្តកំពង់ចាម

ការព្យាយាមតម្លើងរោងចក្រកែច្នៃដំឡូងមីទំនើប ភាគច្រើន នាំឱ្យមានលទ្ធផលអវិជ្ជមាន។ នៅឆ្នាំ២០០៨ ដោយមានវិនិយោគពីកូរ៉េ រោងចក្រអេតាណុលជីវសាស្ត្រជាលើកដំបូងនៅកម្ពុជា ដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់ក្រុមហ៊ុន MH Bio-Energy បានចាប់ផ្ដើមដំណើរការរបស់ខ្លួន។ ដោយសារ ក្រុមហ៊ុននេះមានការលំបាកមួយចំនួន ដោយសារខ្វះការផ្គត់ផ្គង់ដំឡូងមី អតិផរណាតម្លៃ និងបញ្ហាបំពុលបរិស្ថានជាដើម ក្រុមហ៊ុន Idemitsu Kosan របស់ប្រទេសជប៉ុន បានចុះអនុស្សរណៈយោគយល់ (MOU) ជាមួយរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នៅឆ្នាំ២០១២ ដើម្បីផលិតសារធាតុអេតាណុលពីដំឡូងមី។ នៅឆ្នាំដដែលនោះ មានវិនិយោគមកពីក្រុមហ៊ុន Banchak Petroleum របស់ប្រទេសថៃ នៅកម្ពុជាផង នៅឡាវផង។ ប៉ុន្តែប្រតិបត្តិការរបស់ក្រុមហ៊ុនទាំងនោះ នៅតែខ្វះសមត្ថភាព ឬមិនដំណើរការ ទាល់តែ សោះ។

២.៣. ទីផ្សារដំឡូងមីក្នុងស្រុក និងសក្តានុពលនាំចេញរបស់វា

ដំឡូងមីមានតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងប្រាក់ចំណូលរបស់កសិករ។ យោងតាមលោក លោក ម៉ែន សារុំ និងក្រុមរបស់គាត់ នៅឆ្នាំ២០១៤ ការរួមចំណែករបស់ដំឡូងមីចំពោះប្រាក់ចំណូលរបស់កសិករបានកើនឡើងជាដុំកំភួន។ នៅឆ្នាំ២០១៣ ដំឡូងមីបានរួមចំណែកជាង ៧០% ចំពោះសេដ្ឋកិច្ចគ្រួសារនៅខេត្តកំពង់ចាម និងប៉ៃលិន ដែលមុនឆ្នាំ២០១០ មានតែ ៥៥%ប៉ុណ្ណោះ។

ដោយសារការពង្រីកយ៉ាងឆាប់រហ័ស នៅឆ្នាំ២០១៣ ឧស្សាហកម្មដំឡូងមីរបស់កម្ពុជាមានតម្លៃប្រមាណជាជាង៥០០លានដុល្លារអាមេរិក ក្នុងមួយឆ្នាំ តារាង ១.១.២ លោក ម៉ែន សារុំ និងក្រុមរបស់គាត់នៅឆ្នាំ ២០១៥។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ចំណូលផ្លូវការបានមកពីការនាំចេញដំឡូងមី ហាក់ដូចជាទាបនេះយ៉ាងច្រើន យោងតាមទិន្នន័យផ្លូវការមួយ នៅឆ្នាំ២០១០ (មានចំនួន ១០,៣ លានដុល្លារអាមេរិក សម្រាប់ត្រីមាសទីមួយនៃឆ្នាំនោះ Agrocambodia, ២០១០)។ របាយការណ៍ស្រដៀងនេះ បានរកឃើញថា នៅឆ្នាំ ២០១៣ នៅពេលដែលការនាំចេញដំឡូងមីកម្ពុជាសម្រេចបានតែ ២៤៥.៤៣៨ តោនប៉ុណ្ណោះ នៅត្រីមាសទីមួយនៃឆ្នាំ២០១៣ ឬតិចជាង ២%នៃផលិតកម្មសរុប នៃបរិមាណប្រមាណជា៨លានតោន (តារាង ១.១.២, កាសែតភ្នំពេញប៉ុស្ត៍ ឆ្នាំ២០១៣)។ នេះជាមូលហេតុបញ្ជាក់ថា មានសកម្មភាពអាជីវកម្មជាច្រើន បានកើតមានឡើងក្រៅរង្វង់ផ្លូវការ និងនៅតាមបណ្តោយព្រំដែនវៀតណាម និងថៃ។

តារាង ១.២.២៖ ការប៉ាន់ប្រមាណការរួមចំណែករបស់ដំឡូងមីចំពោះសេដ្ឋកិច្ចជាតិ នៅឆ្នាំ២០១៣[1)]

ប្រភេទប្រព័ន្ធផលិតកម្ម	ទំហំផលិតកម្មថ្នាក់ជាតិ (គិតជាតោន)	តម្លៃផលិតកម្មថ្នាក់ជាតិ (គិតជាលានUSD)
តំបន់ខ្ពស់រាប ស្រោចស្រពដោយទឹកភ្លៀង (រដូវវស្សា)	៧ ៦៣២ ៩៩៧	៥៣៤
តំបន់ខ្ពស់រាប ស្រោចស្រពដោយទឹកភ្លៀង (រដូវប្រាំង)	៣០០,៣៨៤	២២
សរុប	៧,933,381	៥៥៦

1). Men Sarom, 2015

ដំឡូងមីកម្ពុជា ពឹងផ្អែកយ៉ាងខ្លាំងទៅលើប្រទេសថៃ និងវៀតណាម ដែលបានទិញ ផលិតនេះ សម្រាប់បម្រើទីផ្សារក្នុងស្រុករបស់ខ្លួន ឬនាំចេញបន្តទៅកាន់ទីផ្សារអន្តរជាតិ។ ទោះបីជាដំឡូងមី អាចជួយបង្កើនប្រាក់ចំណូលគ្រួសារ និងបង្កើនឱកាសមុខរបរ ព្រមទាំងផ្តល់ផលប្រយោជន៍ ជាច្រើនដល់កសិករខ្នាតតូចនៅកម្ពុជាក៏ដោយ ក៏នៅមានកង្វល់ធ្ងន់ធ្ងរជាច្រើន អំពីអតិផរណានៃតម្លៃ។ នៅឆ្នាំ២០១៣ កសិករកម្ពុជា អាចលក់ដំឡូងមីរបស់ខ្លួន បាន៣០០រៀល/គក្រ ឬ ៧៥ដុល្លារអាមេរិកក្នុង១តោន សម្រាប់ដំឡូងមីស្ងួត។ ទោះបីការលក់ដំឡូងមីស្ងួតបានតម្លៃខ្ពស់ជាង ក៏ដោយ ក៏កសិករភាគច្រើនបំផុត បានលក់ដំឡូងមីស្រស់ ដោយសារខ្វះខាតសម្ភារៈសម្ងួត។